

10.10.2011

Dnr 3243/2/11

Beslutsfattare: Justitieombudsman Petri Jääskeläinen

Föredragande: Justitieombudsmannasekreterare Mikko Sarja

FORTFARANDE BRISTER I DEN AUTOMATISKA TRAFIKÖVERVAKNINGEN - JO KRÄVER EN FÖRKLARING

Inrikesministeriet
Polisavdelningen

Ärende: Språkliga rättigheter i automatisk trafikövervakning

Hänvisning: Mitt beslut 8.11.2010 (dnr 2523/4/08)

BEGÄRAN OM FÖRKLARING

Bakgrundsinformation

Jag har i mitt ovan nämnda beslut som slutsats ansett att inrikesministeriets polisavdelning - genom att godkänna att ett datasystem för automatisk trafikövervakning togs i bruk trots att det inte fungerade så att de språkliga rättigheterna tillgodosågs enligt jämlika principer - hade förorsakat det att den automatiska trafikövervakningen hade producerat dokument som stred mot språk lagen. Ministeriet hade sålunda underlåtit att i enlighet med språklagens 23 § 1 mom. i samband med den automatiska trafikövervakningen självmant se till att svenskspråkiga individers språkliga rättigheter förverkligas i praktiken. Eftersom svenskspråkiga fordonsförare sålunda på språkliga grunder försattes i en ojämlig ställning i förhållande till finskspråkiga och det inte kunde påvisas något från grundlagssynpunkt godtagbart skäl till förfarandet, stred ministeriets förfarande också mot diskrimineringsförbudet i grundlagens 6 § 2 mom.

Vidare konstaterade jag att ministeriet borde också senast i det skedet då det framgick att Förvaltningens IT-central inte åren 2008 och 2009 kunde göra de ändringsarbeten som situationen krävde ha vidtagit sådana aktiva åtgärder att de grundläggande språkliga rättigheterna kunde tryggas i det praktiska trafikövervakningsarbetet så länge som det automatiska övervakningssystemet inte fungerade som sig bör.

På det hela taget hade ministeriet inte enligt mitt beslut så som grundlagens 22 § förutsätter tryg gat de grundläggande språkliga rättigheterna i samband med den automatiska trafikövervakning en.

Därför gav jag för framtiden inrikesministeriet en anmärkning för dess förfarande, som hade lett till kränkning av de grundläggande språkliga rättigheterna i samband med automatisk hastighetsövervakning.

För Polisstyrelsens vidkommande konstaterade jag att med beaktande av att bristerna i systemet varit kända redan en längre tid och att det inte hade funnits någon klar tidtabell för att sätta systemet i skick då ansvaret övergick på Polisstyrelsen, borde denna enligt min åsikt aktivt ha vidtagit åtgärder för att minimera de olägenheter för trafiksäkerhetscentralernas verksamhet som berodde på brister i systemet. Jag ansåg att också Polisstyrelsen aktivare borde ha strävat efter att trygga de grundläggande språkliga rättigheterna. Jag delgav för kännedom Polisstyrelsen min uppfattning.

Nuvarande tillstånd

Enligt en förklaring från inrikesministeriets polisavdelning 23.9.2010 i ovan nämnda ärendet hade Förvaltningens IT-central meddelat att den första versionen av programändringen som de svenska översättningarna kräver just blivit färdig. Vidare konstateras det att "ifall testskedet förlöper programenligt och några större brister inte framkommer kan versionen tas i bruk den 7 eller 8 december detta år".

Jag bad i mitt ovan nämnda beslut Polisstyrelsen meddela mig när det automatiska trafikövervakningssystemet har börjat fungera på ett sätt som tryggar de grundläggande språkliga rättigheterna.

Eftersom något meddelande från Polisstyrelsen inte hade inkommit innan den 19 augusti 2011 har undertecknad föredragande inhämtat preliminär information om nuläget från Polisstyrelsen. Polisstyrelsen har den 6 september vidarebefordrat ett meddelande från Förvaltningens IT-central (bilaga) enligt vilket LVS-applikationen för närvarande inte fungerar så att den tryggar de språkliga rättigheterna. Förvaltningens IT-central uppskattar att systemet kan tas i bruk först nästa år.

Begäran om förklaring

Jag har redan en gång i detta ärende gett en anmärkning till inrikesministeriet på grund av försummelse. Samtidigt har jag fäst Polisstyrelsens uppmärksamhet vid att även den borde ha varit aktivare i ärendet. Nu har igen nästan ett år förflutit utan resultat. Jag anser att detta är oacceptabelt.

För det första ber jag ministeriet inhämta en utredning (Polisstyrelsen/Förvaltningens IT-central) om de åtgärder som har vidtagits för att korrigera systemet så att de grundläggande språkliga rättigheterna tryggas.

För det andra ber jag med hänvisning till 9 § i lagen om riksdagens justitieombudsman att ministeriet inhämtar förklaringar både från Polisstyrelsen/Förvaltningens IT-central och från de enskilda tjänstemän eller anställda som i praktiken ansvarar för att LVS-applikationen fungerar på vederbörligt sätt med tanke på de språkliga rättigheterna. Enskilda tjänstemän eller anställda har rätt att ge sina förklaringar på sitt modersmål.

För det tredje ber jag ministeriet om ett yttrande i ärendet.

Jag ber ministeriet inkomma med utredningen, förklaringarna och yttrandet samt returnera handlingarna senast 31.12.2011.

10.10.2011

Dnro 3243/2/11

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Mikko Sarja

LIIKENTEEN KAMERAVALVONNASSA YHÄ PUUTTEITA, OIKEUSASIAMIES VAATII SELITYSTÄ

Sisäasiainministeriö
Poliisiosasto

Asia: Kielelliset oikeudet automaattisessa liikennevalvonnassa

Viite: Päätökseni 8.11.2010 (dnro 2523/4/08)

SELITYSPYYNTÖ

Taustatietoja

Olen yllä mainitussa päätöksessäni katsonut johtopäätöksenä, että sisäasiainministeriön poliisiosasto oli hyväksyessään otettavaksi käyttöön tietojärjestelmän, joka ei ollut toiminut kielelliset perusoikeudet yhdenvertaisesti toteuttavalla tavalla, aiheuttanut kielilain vastaisten asiakirjojen syntymisen automaattisessa liikennevalvonnassa. Ministeriö oli siten laiminlyönyt huolehtia kielilain 23 §:n 1 momentin edellyttämällä tavalla omatoimisesti siitä, että äidinkieleltään ruotsinkielisten henkilöiden kielelliset oikeudet toteutuvat automaattisessa liikennevalvonnassa myös käytännössä. Koska suomen- ja ruotsinkieliset tienkäyttäjät oli kielellisin perustein asetettu eriarvoiseen asemaan toisiinsa nähden eikä menettelylle ollut osoitettavissa perusoikeusjärjestelmän näkökulmasta hyväksyttävää perustetta, ministeriö oli menetellyt myös perustuslain 6 §:n 2 momentin syrjintäkiellon vastaisesti.

Edelleen totesin, että ministeriön olisi myös viimeistään siinä vaiheessa, kun oli ilmennyt, että Hallinnon tietotekniikkakeskus ei ollut kyennyt toteuttamaan asiaankuuluvia muutostöitä vuosina 2008 ja 2009, ryhtyä sellaisiin aktiivisiin vaihtoehtoihin toimenpiteisiin, joilla kielelliset perusoikeudet olisi voitu turvata käytännön liikennevalvontatyössä niin kauan kuin automaattinen valvontajärjestelmä ei toiminut asianmukaisella tavalla.

Kaiken kaikkiaan ministeriö ei päätökseni mukaan ollut perustuslain 22 §:n edellyttämällä tavalla turvannut kielellisten perusoikeuksien toteutumista automaattisessa liikennevalvonnassa.

Edellä mainituista syistä annoin sisäasiainministeriölle huomautuksen sen menettelystä, joka oli johtanut kielellisten perusoikeuksien loukkaamiseen automaattisessa liikennevalvonnassa.

Poliisihallituksen osalta totesin, että ottaen huomioon, että järjestelmän puutteet olivat olleet jo pitempään tiedossa eikä järjestelmän kuntoon saattamisen aikataulu ollut selvillä Poliisihallituksen tullessa asiassa vastuulliseksi tahoksi, sen olisi mielestäni ollut paikallaan ryhtyä aktiivisesti sellaisiin tarpeellisiin toimiin, joilla olisi voitu minimoida käytössä olevan järjestelmän puutteista liikenneturvallisuuskeskusten toiminnalle johtuvia haittoja. Katsoin, että myös Poliisihallituksen olisi ollut perusteltua olla asiassa aktiivisempi kielellisten perusoikeuksien turvaamiseksi. Saatoin käsitäkseni Poliisihallituksen tietoon.

Nykytilanne

Sisäasiainministeriön poliisiosaston yllä mainitussa asiassa 23.9.2010 antaman selityksen mukaan Hallinnon tietotekniikkakeskus oli ilmoittanut, että ensimmäinen versio ruotsin kielen edellyttämästä ohjelmistomuutoksesta oli juuri valmistunut. Edelleen oli todettu, että "jos testausvaihe sujuu aikataulun mukaan eikä suurempia ongelmia ilmene, versio voidaan ottaa käyttöön 7. tai 8. joulukuuta tänä vuonna".

Pyysin yllä mainitussa päätöksessäni Poliisihallitusta ilmoittamaan, kun automaattinen liikennevalvontajärjestelmä on alkanut toimia kielelliset perusoikeudet turvaavalla tavalla.

Koska tällaista ilmoitusta ei Poliisihallituksesta ollut tullut 19.8.2011 mennessä, allekirjoittanut esittelijä hankki nykytilanteesta alustavaa selvitystä Poliisihallitukselta. Poliisihallitus on 6.9.2011 toimittanut tänne Hallinnon tietotekniikkakeskuksen ilmoituksen, jonka mukaan LVS-sovellus ei vielä kukaan toimi kielelliset oikeudet turvaavalla tavalla. Hallinnon tietotekniikkakeskuksen arvion mukaan on hyvin todennäköistä, että järjestelmä voidaan ottaa käyttöön vasta ensi vuonna.

Selityspyyntö

Olen jo kerran antanut tässä asiassa huomautuksen sisäasiainministeriölle laiminlyönneistä. Samalla olen kiinnittänyt Poliisihallituksen huomiota siihen, että myös sen olisi tullut olla asiassa aktiivisempi. Nyt on jälleen kulunut lähes vuosi ilman tuloksia. Pidän tilannetta täysin kestäättömänä.

Ensiksi pyydän ministeriötä hankkimaan selvityksen (Poliisihallitukselta/Hallinnon tietotekniikkakeskukselta) niistä toimenpiteistä, joihin asiassa on ryhdytty järjestelmän korjaamiseksi niin, että kielelliset perusoikeudet tulevat turvatuiksi.

Toiseksi pyydän eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 9 §:ään viitaten ministeriötä hankkimaan selitykset sekä Poliisihallitukselta/Hallinnon tietotekniikkakeskukselta että niiltä yksittäisiltä virkamiehiltä tai työntekijöiltä, jotka käytännössä vastaavat siitä, että LVS-sovellus toimii kielellisten oikeuksien näkökulmasta asianmukaisella tavalla. Yksittäiset virkamiehet tai työntekijät saavat antaa selityksensä omalla äidinkielellään.

Kolmanneksi pyydän ministeriötä antamaan asiassa lausuntonsa.

Pyydän ministeriötä toimittamaan selvityksen, selitykset ja lausunnon sekä palauttamaan asiakirjat 31.12.2011 mennessä.